

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Гресь Юлія Олегівна РЕФЛЕКСИВНЕ МИСЛЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО.....	504
Загородній Ігор Вікторович ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПЕРЕВІРКИ НА ПОЛІГРАФІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ КАДРОВОГО ДОБОРУ НА СЛУЖБУ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ	506
Колодіна Анна Сергіївна ЩОДО ПИТАННЯ АЛГОРИТМІЗАЦІЇ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	508
Хижняк Євген Сергійович, Холод Олег Володимирович ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	511
Чіпко Наталія Василівна, Лисяк Назар Васильович РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ	512
Шишацька Юлія Олегівна ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	515
Чернов Олександр Віталійович МОДУС ОПЕРАНДІ ЯК ВИЗНАЧНА КРИМІНАЛІСТИЧНА КАТЕГОРІЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ УМИСНИХ ВБИВСТВ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	519
Єленич Світлана Ігравівна ОДЕСЬКА КРИМІНАЛІСТИЧНА ШКОЛА: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МОДЕЛІ ОБ'ЄДНАННЯ ВЧЕНИХ.....	521
Стаурська Олександра Миколаївна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КІБЕРПРОСТОРУ	524
Абу Еласал Анна Олександрівна ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ОСІБ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЛЕГАЛІЗАЦІЮ ДОХОДІВ ВІД КОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	526
Алексєєва Ліна Леонідівна ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ	528
Бершавська Анастасія Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЗНАЧУЩОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПОСОБНИЦТВОМ АГРЕСОРУ	530
Горобець Євген Вікторович ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	531
Єлхін Олексій Володимирович ЦИФРОВІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ФОРМА ВИКОРИСТАННЯ ДОХОДІВ, СФОРМОВАНИХ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	533
Кривда Людмила Русланівна ДОПОМОГА СУДОВО-МЕДИЧНОГО ЕКСПЕРТА (СПЕЦІАЛІСТА) В ОГЛЯДІ ТРУПА НА МІСЦІ ПОДІЇ	535
Кухарук Ігор Миколайович ІНСТИТУТ АДВОКАТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	537
Кучеров Дмитро Сергійович ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДІО- ТА ВІДЕОКОНТРОЛЮ ОСОБИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПОДАТКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	539
Луцюк Роман Петрович СТРУКТУРА ТА ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПІЗНАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	541
Макогін Ірина Володимирівна ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВБИВСТВ, ВЧИНЕНИХ З НЕОБЕРЕЖНОСТІ	543
Мурашко Анастасія Сергіївна МОДЕЛІ ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА-ПРОФАЙЛЕРА В МЕЖАХ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	545
Наумович Ігор Сергійович ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НЕБЕЗПЕЧНИХ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ	546
Паламарчук Олексій Олександрович ЩОДО ПИТАННЯ НАДАННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ У СКЛАДІ ЗЛОЧИННОГО УГРУПУВАННЯ.....	548
Пишненко Ірина Юрївна КРИМІНАЛІСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	551

- почніть з розслаблення, відверніться від тривожних думок. Сядьте зручніше, спина пряма, ноги поставте так, щоб тіло зайняло зручне, врівноважене положення. Кисти рук покладіть на коліна долонями вгору. Закрийте очі. Намагайтеся розслабити м'язи;
- зосередьте свою увагу на диханні. Усвідомте його ритм. Роблячи вдих- видих, відчуйте по можливості всі фізичні відчуття, які виникають під час вдиху та підйому грудної клітки, видиху та опускання грудної клітки. Не змінюйте ритм дихання. Зосередьте увагу на видиху та з кожним видихом «відпускайте» від себе турботи, тривоги, неприємні розмови, погрози, негативні думки тощо.

Оцінка готовності до дій в екстремальних умовах включає дослідження адаптаційного потенціалу особистості, тобто її стійкості до стресових впливів несприятливих впливів, здатності до мобілізації та активізації діяльності, самоконтролю.

Психологічна підготовка – процес формування у людей психологічної стійкості і психологічної готовності до дій, у складних і небезпечних умовах, в нервовопсихічній напруги, подолання труднощів, пов'язаних із воєнним станом. Психологічна підготовка є напрямком психологічного забезпечення, реалізується шляхом формування у здобувачів освіти відповідних знань, умінь, навичок, спроможностей, які забезпечують їх психологічну готовність до організованих, ініціативних та активних дій, оволодіння студентами необхідними знаннями у подоланні психологічних навантажень; їх здатності швидко перебудовуватись відповідно до обставин.

Список використаних джерел

1. Організація психологічної підготовки у Збройних Силах України : метод. посіб. / за ред. генерал-майора В. Клочкова. Київ : Центр навч. літ., 2023. 325 с.
2. Смирнов Б. А., Долгополова Е. В. Психология деятельности в экстремальных ситуациях. Харьков : Гуманит. центр, 2007. 273 с.
3. Сахарова Є. Р. Психологічний аспект вогневої підготовки поліцейських кадрів в умовах реформування МВС України. *Правовий статус Національної поліції України: історія, сьогодення, перспективи розвитку* : тези доп. учасників наук.-практ. конф. курсантів, студ. і слухачів магістратури (м. Харків, 11 груд. 2019 р.). Харків, 2019. С. 102–105.
4. Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю : наказ МВС України від 01.02.2016 р. № 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text>

Ключові слова: вогнева підготовка, психологічна стійкість, студенти, стрілецька зброя, вогнепальна зброя.
Keywords: fire training, psychological stability, students, small arms, firearms.

Чіпко Наталія Василівна

Національний університет «Одеська юридична академія», доцент кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук,

Лисяк Назар Васильович

Національний університет «Одеська юридична академія», аспірант кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності

РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

В умовах сучасності дії шахраїв охоплюють все більше сфер життя суспільства. Відповідно з розвитком науково-технічного прогресу вдосконалюються й методи шахраїв. Таким чином, для розслідування кримінальних правопорушень даного виду одних знань слідчого є недостатньо, у зв'язку з чим постає необхідність залучення експертів, спеціалістів.

Вищевказані особи, а саме експерт та спеціаліст володіють науковими знаннями, іншими словами – це спеціальні знання.

Щодо визначення поняття «спеціальні знання» вважаємо слушною думку В. В. Тіщенко, який вказує, що «це систематизована інформація з різних галузей теоретичної і практичної діяльності, котру набувають спеціалісти в результаті навчання й досвіду з певної спеціальності, застосовують на основі умінь і навичок в процесуальній або непроцесуальній формі з метою збирання (формування), дослідження, оцінки доказів, встановлення підстав для прийняття уповноваженими особами процесуальних й тактичних рішень у кримінальному судочинстві» [1, с. 65].

Під час розслідування різних видів кримінальних правопорушень спеціальні знання застосовуються у будь-яких формах, однак застосування таких знань при розслідуванні шахрайств напряма залежить від способу його вчинення.

В. В. Семенов з врахуванням регламентованості закону, зазначає про існування чотирьох форм використання спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень, а саме:

- а) судова експертиза;
- б) участь спеціалістів у слідчих діях;
- в) здійснення контрольної та перевіркової діяльності;
- г) здійснення довідкової та консультативної допомоги спеціаліста [2, ст. 175].

Найбільш доцільним буде поділ форм використання спеціальних знань у розслідуванні даної категорії кримінальних правопорушень на:

- а) використання консультативної допомоги спеціаліста;
- б) проведення судових експертиз;
- в) участь спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій.

У сучасних умовах для шахраїв характерним є як використання традиційних прийомів, які пристосовані до нових реалій життя, так і раніше невідомі. У таких випадках найрозповсюдженішою формою застосування спеціальних знань постає судова експертиза. Вона призначається незалежно від того чи володіє слідчий спеціальними знаннями, оскільки дані, що отриманні під час експертного дослідження, не можуть бути відображені у будь-якому документі, крім висновку експерта, що в подальшому буде слугувати доказом у кримінальному провадженні.

Під час розслідування таких кримінальних правопорушень, найпоширенішими є такі види судових експертиз як: технічна експертиза документів, почеркознавча експертиза, трасологічна, а також, в умовах сучасності все більшого розповсюдження отримує, судова комп'ютерно-технічна експертиза.

Технічна експертиза документів грає важливу роль у розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері шахрайства. Цей вид експертизи використовується для виявлення ознак підробки, підміни, або інших видів маніпуляцій з офіційними документами, які можуть бути використані у вчиненні злочинних дій.

Під час технічної експертизи документів, експерти аналізують різноманітні аспекти документації, такі як шрифт, печатки, папір, водяні знаки, технічні захисти та інші ознаки, які можуть свідчити про їхню автентичність або фальшивість. Технічна експертиза документів є важливим інструментом у боротьбі з шахрайством, оскільки дозволяє виявляти та доводити фальшивість або підробку документів, які можуть бути використані для злочинних цілей.

Почеркознавча експертиза має ключову роль при розслідуванні вказаного виду кримінальних правопорушень. Цей вид експертизи спеціалізується на вивченні і аналізі почерку з метою ідентифікації осіб, підписів та інших рукописних матеріалів, які можуть бути пов'язані зі злочинами. Таке експертне дослідження дозволяє здійснювати ідентифікацію осіб, підписів та інших рукописних матеріалів, які можуть бути використані у злочинних діях, таких як підробка документів, підписування фальшивих угод або чеків тощо.

Роль трасологічної експертизи при розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері шахрайства, не можливо оцінити, особливо коли йдеться про встановлення ідентичності осіб або виявлення слідів, які можуть бути пов'язані зі злочином. Цей вид експертизи спеціалізується на вивченні та аналізі слідів, які можуть бути залишені на місцях злочинів або на об'єктах, пов'язаних із скоєнням шахрайства. Дана експертиза використовується як один із інструментів у комплексному розслідуванні правопорушень зазначеної категорії, що допомагає забезпечити справедливість та притягти винних до відповідальності.

Щодо судової комп'ютерно-технічної експертизи слід вказати що вона призначається у випадку, коли необхідно отримати фактичні дані для розслідування кіберзлочинів, де використовуються електронно-обчислювальна техніка, тобто шахрайства у сфері банківських електронних платежів. Даний вид судової експертизи набуває все більшої популярності, оскільки в сучасних умовах шахраї все частіше використовують комп'ютерну техніку.

Комп'ютерно-технічна експертиза – це підвид інженерно-технічної експертизи [3], за допомогою даного дослідження вивчаються деякі технічні характеристики комп'ютерної техніки, а саме персональних комп'ютерів, мобільних телефонів, планшетів, нетбуків тощо, а також відбувається ретельний аналіз програм, що встановлені на вищевказаних засобах. Дані дії проводяться для того, щоб виявити інформацію, яка перебуває в електронному вигляді на таких пристроях, для виявлення фактів учинення злочину.

«Факти та обставини, що виявляються в процесі аналізу апаратно-технічних засобів та програмного забезпечення, встановленого на цих засобах, які є доказами у матеріалах кримінального провадження, є предметом судово комп'ютерно-технічної експертизи» [4, с. 118-119].

Таким чином, під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері шахрайства застосування спеціальних знань залежить від способу його вчинення. Участь спеціаліста чи експерта у розслідуванні кримінальних правопорушень розширює практичні можливості слідчого у виявленні, закріпленні і дослідженні джерел доказової інформації. Однак, експертні дослідження у даному виді кримінальних правопорушень, мають ключову роль, оскільки їх результати в подальшому матимуть процесуальний статус доказу у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Тіщенко В. В. Щодо використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. *Матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф.* (м. Одеса, 27 листоп. 2013 р.). Одеса, 2013. С. 349–353.
2. Семенов В. В. Спеціальні знання при розслідуванні злочинів (зміст, організація, використання) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ : НАВСУ, 2006. 212 с.
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Мва юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у ред. наказу від 26.12.2012 р. № 1950/5). *Офіційний вісник України*. 2013. № 3. С. 91.
4. Експертизи у судочинстві України : наук.-практ. посіб. / заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 504 с.

Ключові слова: шахрайство, спеціальні знання, технічна експертиза документів, почеркознавча експертиза, трасологічна експертиза, судово комп'ютерно-технічна експертиза.

Keywords: fraud, specialized knowledge, technical examination of documents, handwriting examination, trace evidence, forensic computer and technical examination.